

PŘÍKLADY PRO VÝBĚR ZÁSADNÍHO VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU

Výchova k občanství

1. Co je ve výchově k občanství zásadní?

Ve Výchově k občanství je zásadní vést žáka k pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu a rozvíjet jeho občanské a právní povědomí. Podstatné je zaměřit se také na výchovu k respektu a toleranci, začleňování do společenských vztahů a vazeb, rozvíjení a posilování zodpovědnosti, získávání zkušeností s participací (s účastí na životě v demokratické společnosti a na životě školy). Tedy na osvojování dovedností na základě zkušeností a získaných vědomostí a na formování postojů.

Za zásadní lze považovat především témata člověk, stát a právo, včetně aktuálního tématu, kterým jsou podzimní volby do Poslanecké sněmovny a důsledky z těchto voleb vyplývající.

2. Jak vybrat zásadní vzdělávací obsah pro výchovu k občanství?

Při výběru zásadního vzdělávacího obsahu se zaměřujte na ten obsah, který podporuje osvojování občanských kompetencí a pomocí kterého se žák učí chovat a jednat jako informovaný a odpovědný občan. Dále zvažujte šíři a obtížnost osvojovaných vědomostí, dovedností, postojů.

To, co je zásadní, ukazují například [Standardy pro základní vzdělávání – Výchova k občanství](#). Užitečné mohou být také [Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání – Výchova k občanství](#), kde jsou popsány a ilustrovány tři úrovně obtížnosti (minimální, optimální a excelentní).

Výběr zásadního vzdělávacího obsahu je možné si ukázat na příkladu očekávaného výstupu VO-9-4-01 *žák rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky*.

V praxi si pokládejte otázky: *Které jsou nejčastější typy a formy států? Které příklady mám pro výuku vybrat?* Tyto otázky směřují k tomu, jak vybrat ze vzdělávacího obsahu to zásadní. Indikátory uvedené ve Standardech a Metodických komentářích totiž konkretizují obsah očekávaných výstupů z RVP ZV a pomáhají stanovit minimální úroveň jejich zvládnutí. Výše zmíněný očekávaný výstup je konkretizován např. těmito indikátory:

1. *žák uvede příklad unitárního státu a federace, popíše a porovná jejich základní znaky*
2. *žák vlastními slovy vyjádří rozdíl mezi monarchií a republikou*

V tématu nejčastější typy a formy států lze proto jako zásadní označit pojmy *republika, monarchie, unitární stát, federace*.

Klíčové je to, aby žáci ve výuce rozlišovali pojmy republika a monarchie a na příkladech porovnávali unitární stát a federaci. Upevňování a procvičování pojmů vztahujte k České republice, k sousedním státům a k vybraným státům světa (např. Francie, Itálie, Rusko, Spojené království, USA). Cílem je rozpoznat podstatu základních pojmů a při řešení dílčích úkolů se opírat o příklady.

Při plánování výuky také promýšlejte postup, jakým lze vzdělávacích cílů dosáhnout. Zvažujte tedy vhodné metody a formy výuky a používejte pro osvojování vzdělávacího obsahu přiměřené učební činnosti. Pro osvojení tématu typy a formy států to může být například čtení s porozuměním, diskuzní aktivity, porovnávání států podle kritérií, práce s mapou a přiřazování charakteristik, příprava posterů, například pro sousední státy, spojování forem a typů států s jednoduchými charakteristikami, vybírání správné charakteristiky České republiky z uvedené nabídky nebo doplňování otevřených vět za použití osvojených pojmů. Zařazujte také práci ve skupinách i ve dvojicích.

3. Ilustrativní příklad s komentářem

Součástí Metodických úloh a komentářů ke Standardům pro základní vzdělávání jsou příklady zadání úkolů pro žáky. Právě tyto ilustrativní příklady mohou ukázat hloubku a šířku vzdělávacího obsahu a mohou pomoci s výběrem toho, co je zásadní.

- a) Spoj pojem zleva s jeho charakteristikou vpravo:

Republika

Hlavou státu je panovník (monarcha).

Monarchie

Stát je nedělitelný, s jednotným právním řádem

Unitární stát

Stát je tvořen dalšími státy (např. spolkovými zeměmi, kantony).

Federace

Hlavou státu je obvykle prezident.

- b) V každém řádku zakroužkuj správnou charakteristiku České republiky:

Česká republika je:

republika – monarchie

unitární stát – federace

- c) Doplni do následujících souvětí názvy forem a typů států (vycházej z charakteristiky, která je uvedena v první větě):

Hlavou státu je ve Velké Británii královna, jedná se tedy o .....

Německo je složené z více států, jedná se tedy o .....

Na výše uvedených příkladech je vidět, že důraz je kladen především na upevnění základních pojmů a vztahů a na aplikaci těchto pojmů na základních příkladech, jako je Česká republika, sousední státy nebo nejvýznamnější státy světa. Zásadní není to, aby žáci zvládali sami definovat pojmy, podstatné ale je, aby se orientovali v základních typech a formách států a zvládli podle základních znaků vybrané státy rozlišovat. Není tedy nutné věnovat se například pojmům *konfederace*, *teokracie*, *plutokracie*, ani není potřeba rozlišovat pojmy *konstituční a absolutní monarchie* nebo se zaměřovat na *centralizovaný a decentralizovaný stát*, zásadní také není věnovat se všem státům Evropy nebo Evropské unie.

Odkazy na informační zdroje

[Standardy pro základní vzdělávání – Výchova k občanství](#) (včetně indikátorů, které stanovují minimální úroveň zvládnutí očekávaných výstupů)

[Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání – Výchova k občanství](#) (včetně nastavení úrovně obtížnosti a okomentovaných ilustrativních úloh)